

Briselē, 26.2.2020.
COM(2020) 70 final

2020/0030 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES LĒMUMS

par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm

PASKAIDROJUMA RAKSTS

Līgumā par Eiropas Savienības darbību noteikts, ka dalībvalstis ekonomikas politiku un nodarbinātības veicināšanu uzskata par vispārsvārīgu jautājumu un savu darbību šajā jomā koordinē Padomē. Līgumā norādīts, ka Padomei jāpieņem nodarbinātības pamatnostādnes (148. pants), un precizēts, ka tām jābūt saskaņotām ar ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādnēm (121. pants).

Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes ir izstrādātas uz nenoteiktu laikposmu, taču nodarbinātības pamatnostādnes jāizstrādā katru gadu no jauna. Šādas pamatnostādnes kā integrēta pakete pirmo reizi kopā tika pieņemtas 2010. gadā, stiprinot stratēģiju "Eiropa 2020". Līdz 2014. gadam integrētās pamatnostādnes saglabājās nemainīgas. Pārskatītās integrētās pamatnostādnes tika pieņemtas 2015. gadā. 2018. gadā nodarbinātības pamatnostādnes tika saskaņotas ar principiem, kas izklāstīti Eiropas sociālo tiesību pīlārā, ko Eiropas Parlaments, Padome un Komisija 2017. gada novembrī pieņēma ar mērķi valstu līmenī virzīt reformas un panākt, lai tas rādītu virzienu konverģences atjaunošanai visā Eiropā, un pamatnostādnes saglabājās nemainīgas 2019. gadā. Pamatnostādnes ne vien nosaka dalībvalstu politikas tvērumu un koordinēšanas ievirzi, bet arī kalpo par pamatu konkrētām valstīm adresētu ieteikumu sagatavošanai attiecīgajās jomās. Tāpat kā vispārīgās ekonomikas politikas pamatnostādnes, dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnes tiek iesniegtas kā Padomes lēmums par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēm (integrēto pamatnostādņu II daļa).

Dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnes ir grozītas, lai saskaņotu tekstu, iekļaujot gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijas četras dimensijas un jo īpaši vides ilgtspējas dimensiju, atspoguļojot vēstījumu par spēcīgāku sociālo Eiropu taisnīgai pārejai un integrējot ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM).

Pārskatītās nodarbinātības pamatnostādnes ir šādas:

5. pamatnostādne. Palielināt pieprasījumu pēc darbaspēka;
6. pamatnostādne. Stiprināt darbaspēka piedāvājumu un uzlabot piekļuvi nodarbinātībai, prasmēm un kompetencēm;
7. pamatnostādne. Uzlabot darba tirgu darbību un sociālā dialoga efektivitāti;
8. pamatnostādne. Veicināt vienlīdzīgas iespējas visiem, sekmēt sociālo iekļaušanu un apkarot nabadzību.

Priekšlikums

PADOMES LĒMUMS

par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņem

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 148. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta atzinumu¹,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu²,

ņemot vērā Reģionu komitejas atzinumu³,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu⁴,

tā kā:

- (1) Lai sasniegtu Līguma par Eiropas Savienību 3. pantā izklāstītos mērķus par pilnīgu nodarbinātību un sociālo attīstību, līdzsvarotu izaugsmi un vides augsta līmeņa aizsardzību un tās kvalitātes uzlabošanu, dalībvalstīm un Savienībai jāizstrādā koordinēta stratēģija nodarbinātības jomā, īpaši atbalstot kvalificētu, apmācītu un pielāgoties spējīgu darbaspēku, kā arī tādus darba tirgus, kas spēj reaģēt uz pārmaiņām ekonomikā. Dalībvalstīm, ņemot vērā valstu praksi attiecībā uz darba devēju un darba ņēmēju atbildību, nodarbinātības veicināšana jāuzskata par vispārsvarīgu jautājumu un sava darbība šajā jomā jākoordinē Padomē.
- (2) Savienībai ir jāapkaro sociālā atstumtība un diskriminācija, jāveicina sociālais taisnīgums un aizsardzība, kā arī sieviešu un vīriešu līdztiesība, paaudžu solidaritāte un bērnu tiesību aizsardzība. Nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, Savienībai ir jāņem vērā prasības, kas saistītas ar augsta nodarbinātības līmeņa veicināšanu, atbilstīgas sociālās aizsardzības nodrošināšanu, nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanu un augsta līmeņa izglītības un mācību nodrošināšanu, kā tas noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību 9. pantā.
- (3) Saskaņā ar Līgumu par Eiropas Savienības darbību (LESD) Savienība ir izstrādājusi un īstenojusi politikas koordinēšanas instrumentus ekonomikas un nodarbinātības politikas jomās. Pašreizējās dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnes, kas ir daļa no šiem instrumentiem, kopā ar dalībvalstu un Savienības ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādņem, kas noteiktas Padomes Ieteikumā (ES) 2015/1184⁽⁵⁾, veido integrētās pamatnostādnes. Tām, paturot prātā dalībvalstu savstarpējo atkarību,

¹ OV C, , , . lpp.

² OV C, , , . lpp.

³ OV C, , , . lpp.

⁴ OV C, , , . lpp.

⁵ Padomes Ieteikums (ES) 2015/1184 (2015. gada 14. jūlijs) par vispārējām pamatnostādņem dalībvalstu un Eiropas Savienības ekonomikas politikai (OV L 192, 18.7.2015., 27. lpp.).

jānosaka, kā dalībvalstīs un Savienībā īstenot politiku. Koordinētu Eiropas un valstu politikas un reformu rezultātā būtu jānonāk pie atbilstoša vispārēju, ilgtspējīgu ekonomikas un sociālās politikas risinājumu kopuma, kam, savukārt, būtu jārada plašāka pozitīva ietekme.

- (4) Nodarbinātības politikas pamatnostādnes ir saskaņotas ar Stabilitātes un izaugsmes paktu, spēkā esošajiem Savienības tiesību aktiem un dažādām Savienības iniciatīvām, to vidū Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikumu par garantijas jauniešiem izveidi ⁽⁶⁾, Padomes 2016. gada 15. februāra Ieteikumu par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū ⁽⁷⁾, Padomes 2016. gada 19. decembra Ieteikumu par prasmju pilnveides ceļiem ⁽⁸⁾, Padomes 2018. gada 15. marta Ieteikumu par Eiropas satvaru kvalitatīvai un rezultatīvai mācekļībai ⁽⁹⁾, Padomes 2018. gada 22. maija Ieteikumu par pamatkompetencēm mūžizglītībā ⁽¹⁰⁾, Padomes 2019. gada 22. maija Ieteikumu par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām ⁽¹¹⁾ un Padomes 2019. gada 8. novembra Ieteikumu par piekļuvi sociālajai aizsardzībai ⁽¹²⁾.
- (5) Eiropas pusgads apvieno šos dažādos instrumentus visaptverošā sistēmā integrētai daudzpusējai ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinācijai un uzraudzībai. Cenšoties panākt vidisko ilgtspēju, ražīgumu, taisnīgumu un stabilitāti, Eiropas pusgadā integrēti Eiropas sociālo tiesību pīlāra principi, to skaitā cieša sadarbība ar sociālajiem partneriem, pilsonisko sabiedrību un citām ieinteresētajām personām. Tas atbalsta ilgtspējīgas attīstības mērķu ⁽¹³⁾ sasniegšanu. Savienības un dalībvalstu nodarbinātības un ekonomikas politikai būtu jāiet rokrokā ar Eiropas pāreju uz klimatneitrālu, vidiski ilgtspējīgu un digitālu ekonomiku, vienlaikus uzlabojot konkurētspēju, veicinot inovāciju, sekmējot sociālo taisnīgumu un vienlīdzīgas iespējas, kā arī novēršot nevienlīdzību un reģionālās atšķirības.
- (6) Klimata pārmaiņas un ar vidi saistītās problēmas, globalizācija, digitalizācija un demogrāfiskās pārmaiņas pārveidos Eiropas ekonomiku un sabiedrību. Lai pilnvērtīgi ņemtu vērā šos strukturālos faktoros un pēc vajadzības pielāgotu pašreizējās sistēmas, atzīstot dalībvalstu ekonomikas un darba tirgu un ar tiem saistītās politikas ciešo savstarpējo atkarību, Savienībai un tās dalībvalstīm būtu jāstrādā kopā. Tālab gan Savienības, gan valstu līmenī ir nepieciešama koordinēta, vērienīga un efektīva politikas rīcība, kas būtu saskaņā ar LESD un Savienības noteikumiem par ekonomikas pārvaldību. Šādai politikas rīcībai būtu jāaptver ilgtspējīgu investīciju palielināšana, atjaunota apņemšanās pareizā secībā veikt strukturālas reformas, kuras uzlabotu produktivitāti, ekonomikas izaugsmi, sociālo un teritoriālo kohēziju, augšupēju konvergenci, ekonomikas noturību un fiskālās atbildības īstenošanu. Tajā būtu jāapvieno pasākumi piedāvājuma un pieprasījuma jomā, vienlaikus ņemot vērā to ietekmi uz vidi, nodarbinātību un sociālo jomu.
- (7) Eiropas Parlaments, Padome un Komisija parakstīja Iestāžu kopīgu proklamāciju par Eiropas sociālo tiesību pīlāru ⁽¹⁴⁾. Pīlārs nosaka 20 principus un tiesības, kas nepieciešami labi funkcionējošu un taisnīgu darba tirgu un sociālās drošības sistēmu

⁶ OV C 120, 26.4.2013., 1. lpp.

⁷ OV C 67, 20.2.2016., 1. lpp.

⁸ OV C 484, 24.12.2016., 1. lpp.

⁹ OV C 153, 2.5.2018., 1. lpp.

¹⁰ OV C 189, 4.6.2018., 1.–13. lpp.

¹¹ OV C 189, 5.6.2019., 4.–14. lpp.

¹² OV C 387, 15.11.2019., 1.–8. lpp.

¹³ ANO Rezolūcija A/RES/70/1.

¹⁴ OV C 428, 13.12.2017., 10. lpp.

atbalstam, un tie strukturēti trijās kategorijās: vienlīdzīgas iespējas un piekļuve darba tirgum, taisnīgi darba apstākļi un sociālā aizsardzība un iekļaušana. Principi un tiesības dod ievirzi mūsu stratēģijai, nodrošinot, ka pāreja uz klimatneitralitāti, vidisko ilgtspēju un digitalizāciju, kā arī demogrāfiskās pārmaiņas ir sociāli taisnīgas un pamatotas. Pīlārs veido pamatprincipu kopumu, kas palīdzēs pārraudzīt dalībvalstu nodarbinātības un sociālos rādītājus, virzīt reformas valsts, reģionālā un vietējā līmenī un mūsdienu ekonomikā apvienot “sociālos” un “tirgus” aspektus, arī veicinot sociālo ekonomiku.

- (8) Darba tirgus reformās, arī attiecībā uz valstu mehānismiem darba samaksas noteikšanai, būtu jāievēro valstu sociālā dialoga prakse un būtu jānodrošina vajadzīgā iespēja plaši ņemt vērā sociālekonomiskos jautājumus, to vidū uzlabojumus tādos aspektos kā ilgtspēja, konkurētspēja, inovācija, darbvietu izveide, mūžizglītības un mācību politika, darba apstākļi, izglītība un prasmes, sabiedrības veselība, iekļaušana un reālie ienākumi.
- (9) Stiprinot virzību uz iekļaujošu un noturīgu sabiedrību, kurā cilvēki ir aizsargāti un spēj paredzēt un pārvaldīt pārmaiņas un kurā viņi var aktīvi piedalīties sabiedrībā un ekonomikā, dalībvalstīm un Savienībai būtu jānodrošina, ka pārmaiņas ir taisnīgas un sociāli pamatotas. Būtu jāvēršas pret diskrimināciju visās tās izpausmēs. Nodrošinot darba tirgu un sociālās aizsardzības sistēmu pilnvērtīgu darbību un likvidējot šķēršļus, kas kavē izglītību, mācības un dalību darba tirgū, tai skaitā izmantojot ieguldījumus pirmsskolas izglītībā un aprūpē, būtu jāsniedz visiem piekļuve un iespējas un būtu jāsamazina nabadzība un sociālā atstumtība (arī bērnu nabadzība un atstumtība). Saistībā ar sabiedrības novecošanu īpaši svarīga ir savlaicīga un vienlīdzīga piekļuve veselības aprūpes pakalpojumiem par pieņemamu cenu, ieskaitot profilaksi un veselības veicināšanu. Būtu jāturpina realizēt personu ar invaliditāti potenciālu ekonomikas izaugsmes un sociālās attīstības veicināšanā. Tā kā Savienības darbvietās aizvien plašāk tiek izmantoti jauni ekonomikas un uzņēmējdarbības modeļi, mainās arī darba tiesiskās attiecības. Dalībvalstīm būtu jānodrošina tas, lai darba tiesiskās attiecības, kas izriet no jaunām darba formām, saglabātu un stiprinātu Eiropas sociālo modeli.
- (10) Integrētās pamatnostādnes būtu jāizmanto par pamatu konkrētām valstīm sagatavotiem ieteikumiem, kurus Padome var adresēt dalībvalstīm. Lai veicinātu nodarbinātību, sociālos ieguldījumus, sociālo iekļaušanu, pieejamību, sekmētu darbaspēka pilnveides un pārkvalificēšanās iespējas, mūžizglītību un augstas kvalitātes izglītību un apmācību visiem, arī digitālo prasmi un prasmes, dalībvalstīm būtu pilnībā jāizmanto Eiropas Sociālais fonds Plus un citi Savienības fondi, to vidū Taisnīgas pārkārtošanās fonds un *InvestEU*. Lai gan integrētās pamatnostādnes ir adresētas dalībvalstīm un Savienībai, tās būtu jāīsteno partnerībā ar visām valsts, reģionālajām un vietējām iestādēm, šajā darbībā cieši iesaistot parlamentus, kā arī sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus.
- (11) Nodarbinātības komitejai un Sociālās aizsardzības komitejai saskaņā ar attiecīgām Līgumos paredzētām pilnvarām būtu jāuzrauga, kā attiecīgā politika tiek īstenota, raugoties no nodarbinātības politikas pamatnostādņu aspekta. Šīm komitejām un citām Padomes darba sagatavošanas struktūrām, kas iesaistītas ekonomikas un sociālās politikas koordinēšanā, būtu jāstrādā cieši kopā. Būtu jāuztur politikas dialogs starp Eiropas Parlamentu, Padomi un Komisiju, jo īpaši par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm.
- (12) Ir notikusi apspriešanās ar Sociālās aizsardzības komiteju,

IR PIENĒMUSI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Ar šo tiek pieņemtas pielikumā izklāstītās dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnes. Šīs pamatnostādnes ir daļa no integrētajām pamatnostādnēm.

2. pants

Pielikumā izklāstītās pamatnostādnes dalībvalstis ņem vērā to nodarbinātības politikā un reformu programmās, par kurām ziņojumus iesniedz saskaņā ar LESD 148. panta 3. punktu.

3. pants

Šis lēmums ir adresēts dalībvalstīm.

Briselē,

*Padomes vārdā –
Priekšsēdētājs*

Briseļē, 26.2.2020.
COM(2020) 70 final

ANNEX

PIELIKUMI

dokumentam

**Priekšlikums
PADOMES LĒMUMS**

par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm

PIELIKUMS

5. pamatnostādne. Palielināt pieprasījumu pēc darbaspēka

Dalībvalstīm būtu aktīvi jāveicina ilgtspējīga sociālā tirgus ekonomika un jāatvieglo un jāatbalsta ieguldījumi kvalitatīvu darbvietu radīšanā. Šajā nolūkā tām būtu jāmazina šķēršļi, ar kuriem uzņēmumi saskaras, pieņemot darbā cilvēkus, jāveicina atbildīga uzņēmējdarbība un patiesa pašnodarbinātība un jo īpaši jāatbalsta mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu izveide un izaugsme, arī nodrošinot piekļuvi finansējumam. Dalībvalstīm būtu aktīvi jāsekmē sociālās ekonomikas attīstība, sociālā inovācija un sociālie uzņēmumi un jāveicina šīs inovatīvās nodarbinātības formas, radot kvalitatīvas darba iespējas un nodrošinot sociālos pabalstus vietējā līmenī.

Nodokļu slogs būtu jāpārorientē no darbaspēka uz citiem avotiem, kuri – ņemot vērā nodokļu sistēmas pārdales ietekmi – dod lielāku labumu nodarbinātībai un iekļaujošai izaugsmei, kā arī vienlaikus tas jāsalāgo ar klimata un vides politikas mērķiem, tai pašā laikā aizsargājot ienākumus, kas nodrošinās pienācīgu sociālo aizsardzību un izdevumus izaugsmes veicināšanai.

Dalībvalstīm, kurās ir ieviesti mehānismi ar likumu paredzētas minimālās darba algas noteikšanai, būtu pārredzami un paredzami jānodrošina sociālo partneru pilnvērtīga iesaiste, kas ļautu adekvāti salāgot algas ar ražīguma izmaiņām un nodrošinātu taisnīgas algas pienācīgam dzīves līmenim, īpašu uzmanību veltot zemu un vidēju ienākumu grupām, lai veicinātu augšupēju konvergenci. Šajos mehānismos būtu jāņem vērā ekonomikas rādītāji reģionos un nozarēs. Lai noteiktu algas, dalībvalstīm būtu jāveicina sociālais dialogs un darba koplīguma slēgšanas sarunas. Ievērojot valstu praksi, dalībvalstīm un sociālajiem partneriem, izmantojot koplīgumus vai adekvātu likumā noteikto minimālo algu, būtu jānodrošina, ka visiem darba ņēmējiem ir tiesības uz pienācīgu un taisnīgu atalgojumu, ņemot vērā atalgojuma ietekmi uz konkurētspēju, darbvietu radīšanu un nodarbinātu personu nabadzību.

6. pamatnostādne. Stiprināt darbaspēka piedāvājumu un uzlabot piekļuvi nodarbinātībai, prasmēm un kompetencēm

Ņemot vērā tehnoloģisko un vidisko pārkārtošanos, kā arī demogrāfiskās pārmaiņas, dalībvalstīm būtu jāveicina ilgtspēja, ražīgums, nodarbināmība un cilvēkkapitāls, sekmējot attiecīgas zināšanas, prasmes un kompetences visā cilvēka mūža laikā un reaģējot uz pašreizējām un nākotnes darba tirgus vajadzībām. Lai nodrošinātu kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību, arī profesionālo izglītību un apmācību, dalībvalstīm būtu arī jāpielāgo savas izglītības un apmācības sistēmas un tajās jāiegulda. Lai izglītības un apmācības sistēmās novērstu strukturālās nepilnības, uzlabotu šo sistēmu kvalitāti un atbilstību darba tirgus vajadzībām un arī lai īstenotu vidisko pārkārtošanos, dalībvalstīm būtu jāsadarbojas ar sociālajiem partneriem, izglītības un apmācības pakalpojumu sniedzējiem, uzņēmumiem un citām ieinteresētajām personām. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš skolotāja profesijas problemātikai. Lai liktu pamatus pielāgošanās spējai vēlākā dzīves posmā, izglītības un apmācības sistēmām būtu jānodrošina visiem izglītojamajiem pamatkompetences, ieskaitot pamatprasmes un digitālās prasmes, kā arī caurviju prasmes. Dalībvalstīm būtu jācenšas nodrošināt, ka darba maiņas gadījumā tiesības uz apmācību tiek pārceļtas, attiecīgā gadījumā izmantojot individuālus mācību kontus. Lai atbalstītu godīgu un taisnīgu pāreju visiem, stiprinātu sociālos rezultātus, risinātu darba tirgus nepilnības un uzlabotu ekonomikas vispārējo noturību pret satricinājumiem, tām

būtu jādod iespēja ikvienam paredzēt darba tirgus vajadzības un labāk tām pielāgoties, konkrētāk, ar pastāvīgu pārkvalificēšanos un prasmju pilnveidi.

Dalībvalstīm būtu jāveicina vienlīdzīgas iespējas visiem, novēršot nevienlīdzību izglītības un apmācības sistēmās, arī nodrošinot piekļuvi kvalitatīvai pirmsskolas izglītībai. Tām būtu jāpaaugstina vispārējais izglītības līmenis, jāsamazina to jauniešu skaits, kas priekšlaicīgi pamet skolu, jāuzlabo piekļuve augstākajai izglītībai un jāpalielina augstāko izglītību ieguvušo skaits, kā arī jāpalielina pieaugušo līdzdalība tālākizglītībā, jo īpaši to izglītojamo vidū, kuri atrodas nelabvēlīgākā situācijā un ir vismazāk kvalificēti. Ņemot vērā jaunās prasības, ko diktē sabiedrības digitalizācija, zaļais kurss un novecošana, dalībvalstīm savās profesionālās izglītības un apmācības sistēmās (PIA) būtu jāstiprina mācīšanās darbavietā (arī izmantojot kvalitatīvu un reālu mācekļību) un jāpalielina zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (*STEM*) absolventu skaits gan vidējā līmeņa PIA, gan augstākajā izglītībā. Turklāt dalībvalstīm būtu jāpalielina augstākās izglītības un pētniecības sasaiste ar darba tirgu, jāuzlabo prasmju pārraudzība un prognozēšana, jāpadara prasmes redzamākas un kvalifikācijas – arī ārvalstīs iegūtās kvalifikācijas – salīdzināmākas un jāpalielina iespējas atzīt un apstiprināt prasmes un kompetences, kas iegūtas ārpus formālās izglītības un apmācības. Tām būtu jāuzlabo un jāpaplašina elastīgu profesionālās tālākizglītības un tālākapmācības iespēju piedāvājums un izmantojums. Izveidojot prasmju pilnveides ceļus (tas ietver prasmju novērtēšanu, piedāvājumu izglītības un apmācību jomā, kas saskan ar darba tirgus iespējām, un apgūto prasmju atzīšanu un apstiprināšanu) un tādējādi uzlabojot kvalitatīvu mācību iespēju pieejamību un izmantošanu, dalībvalstīm būtu jāatbalsta arī mazprasmīgi pieaugušie, lai tie varētu saglabāt vai uzlabot savu nodarbināmību ilgtermiņā.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina bezdarbniekiem un neaktīviem cilvēkiem reāla, savlaicīga, koordinēta un individuāli pielāgota palīdzība, kuras pamatā ir atbalsts darba meklēšanai, apmācība, pārkvalifikācija un piekļuve citiem atbalsta pakalpojumiem. Lai būtiski samazinātu un novērstu ilgstošu un strukturālu bezdarbu, iespējami drīz būtu jāievieš visaptverošas stratēģijas, kas ietver padziļinātu individuālo novērtējumu par bezdarbu. Jauniešu bezdarbam un jautājumam par tiem jauniešiem, kas nemācās, nestrādā vai neapgūst arodu, būtu jāturpina pievērsties ar priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas novēršanu un strukturāliem uzlabojumiem pārejā no mācībām uz darbu, arī pilnībā īstenojot Garantiju jauniešiem¹⁵.

Dalībvalstīm būtu jātiecas novērst šķēršļus un atturošus faktorus un jānodrošina stimuli dalībai darba tirgū, jo īpaši tiem sabiedrības locekļiem, kam ir zemi ienākumi, kas ir otri pelnītāji un kas ir visvairāk attālināti no darba tirgus. Dalībvalstīm būtu jāatbalsta un jāpielāgo darba vide personām ar invaliditāti, arī izmantojot mērķtiecīgu finansiālu atbalstu un pakalpojumus, kas ļauj minētajām personām piedalīties darba tirgū un sabiedrības dzīvē.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina dzimumu līdztiesība un lielāka sieviešu dalība darba tirgū, arī nodrošinot vienlīdzīgas iespējas un karjeras izaugsmi un novēršot šķēršļus līdzdalībai līderībā visos lēmumu pieņemšanas līmeņos. Būtu jānovērš vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības. Būtu jānodrošina vienāds atalgojums par vienādu vai līdzvērtīgu darbu un atalgojuma pārredzamība. Būtu jāsekmē līdzsvars starp darbu, ģimenes un privāto dzīvi gan sievietēm, gan vīriešiem, jo īpaši nodrošinot piekļuvi cenas ziņā

(¹⁵) OV C 120, 26.4.2013., 1. lpp.

pieņemamai un kvalitatīvai ilgtermiņa aprūpei un pirmsskolas izglītības un aprūpes pakalpojumiem. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka bērnu vecākiem un citām personām ar aprūpes pienākumiem ir iespēja izmantot piemērotu atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ un elastīgu darba režīmu, kas tiem ļautu panākt līdzsvaru starp darbu, ģimenes un privāto dzīvi un sekmētu tādu šo tiesību izmantošanu, kas būtu līdzsvarota sieviešu un vīriešu vidū.

7. pamatnostādne. Uzlabot darba tirgu darbību un sociālā dialoga efektivitāti

Lai gūtu labumu no dinamiska un produktīva darbaspēka un jauniem darba organizācijas un uzņēmējdarbības modeļiem, dalībvalstīm būtu jāsadarbojas ar sociālajiem partneriem jautājumā par taisnīgiem, pārredzamiem un paredzamiem darba apstākļiem un par tiesību un pienākumu līdzsvarošanu. Tām būtu jāmazina un jānovērš darba tirgus segmentācija, jācīnās pret nedeklarētu darbu un jāveicina pāreja uz beztermiņa nodarbinātības formām. Nodarbinātības aizsardzības noteikumiem, darba tiesībām un iestādēm būtu jānodrošina gan piemērota vide, kas sekmē pieņemšanu darbā, gan tas, lai darba devējiem ir elastība, kas vajadzīga, lai ātri pielāgotos ekonomiskās situācijas izmaiņām, vienlaikus saglabājot darba ņēmējiem pienācīgu drošību un veselīgu, drošu un labi pielāgotu darba vidi, aizsargājot darba tiesības un nodrošinot sociālo aizsardzību. Būtu jānovērš tādu darba tiesisko attiecību veidošanās, kurās rodas nedroši darba apstākļi, kā tas ir platformu darbinieku gadījumā, un jāvērsas pret nestandarta līgumu ļaunprātīgu izmantošanu. Nepamatotas atļaušanas gadījumā vajadzētu būt nodrošinātām iespējām izmantot efektīvu un objektīvu strīdu risināšanas kārtību un tiesībām uz tiesisko aizsardzību, ieskaitot adekvātu kompensāciju.

Ar politiku būtu jātiecas uzlabot un atbalstīt dalību darba tirgū, atbilstību starp piedāvājumu un pieprasījumu darba tirgū un pāreju uz darba tirgu. Dalībvalstīm būtu jāaktivizē tie, kuri var piedalīties darba tirgū, un jāsniedz tiem šādas iespējas. Dalībvalstīm būtu jāstiprina aktīvas darba tirgus politikas rezultativitāte, paplašinot tās mērķus, mērķauditorijas sasniegšanas pasākumus, tvērumu un nodrošinot politikas labāku sasaisti ar ienākumu atbalstu bezdarbniekiem, kamēr tie meklē darbu, un pamatojoties uz viņu tiesībām un pienākumiem. Dalībvalstīm vajadzētu tiekties uz lielāku lietderību un efektivitāti valsts nodarbinātības dienestu darbā, nodrošinot savlaicīgu un individuāli pielāgotu atbalstu darba meklētājiem, atbalstot pieprasījumu darba tirgū un īstenojot rezultātu novērtēšanas sistēmas.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina bezdarbniekiem tiesības uz adekvātiem saprātīga ilguma bezdarbnieka pabalstiem atbilstoši viņu iemaksām un valsts noteikumiem par tiesībām saņemt bezdarbnieka pabalstu. Šādiem pabalstiem nevajadzētu atņemt motivāciju ātri atgriezties darba tirgū, un tie būtu jāpapildina ar aktīvu darba tirgus politiku.

Audzēkņu un darba ņēmēju mobilitāte būtu pienācīgi jāatbalsta ar mērķi uzlabot nodarbināmību, prasmes un pilnībā izmantot Eiropas darba tirgus potenciālu, vienlaikus arī nodrošinot taisnīgus apstākļus visiem, kas veic pārrobežu darbības, un pastiprinot administratīvo sadarbību starp valstu pārvaldes iestādēm mobilo darba ņēmēju jomā. Būtu jānovērš mobilitātei traucējoši šķēršļi izglītībā un apmācībā, saistībā ar aroda vai privātām pensijām un profesionālo kvalifikāciju atzīšanā, kā arī profesionālo kvalifikāciju atzīšana būtu jāpadara vieglāka. Dalībvalstīm vajadzētu rīkoties, lai nodrošinātu, ka administratīvās procedūras nekļūst par nevajadzīgu šķērslī tiem darba ņēmējiem no citām dalībvalstīm, kuri iesaistās nodarbinātībā, kā arī pārrobežu darba ņēmējiem. Dalībvalstīm būtu arī jānovērš spēkā esošo noteikumu ļaunprātīga izmantošana un, izmantojot atbilstīgus reģionālās attīstības pasākumus, jānovērš pamatcēloņi, kas izraisa intelektuālā darbaspēka emigrāciju no konkrētiem reģioniem.

Balstoties uz valstīs pastāvošo praksi un lai panāktu auglīgāku sociālo dialogu un labākus sociālekonomiskos rezultātus, nodarbinātības, sociālās jomas un attiecīgā gadījumā ekonomikas reformu un politikas izstrādē un īstenošanā dalībvalstīm būtu jānodrošina savlaicīga un konstruktīva sociālo partneru iesaiste, arī atbalstot sociālo partneru spēju uzlabošanu. Dalībvalstīm būtu jāveicina sociālais dialogs un darba koplīguma slēgšanas sarunas. Sociālie partneri būtu jānudina vest sarunas par kolektīviem līgumiem un slēgt šādus līgumus viņiem būtiskos jautājumos, pilnībā respektējot viņu autonomiju un tiesības uz kolektīvo rīcību.

Vajadzības gadījumā un balstoties uz valstu pastāvošo praksi, dalībvalstīm būtu jāņem vērā attiecīgo pilsoniskās sabiedrības organizāciju pieredze nodarbinātības un sociālajos jautājumos.

8. pamatnostādne. Veicināt vienlīdzīgas iespējas visiem, sekmēt sociālo iekļaušanu un apkarot nabadzību

Dalībvalstīm, ieviešot iedarbīgus pasākumus, kuri apkarotu visu veidu diskrimināciju un veicinātu darba tirgū nepietiekami pārstāvēto grupu iespēju vienlīdzību, būtu jāsekmē visiem pieejami iekļaujoši darba tirgi, pienācīgu uzmanību pievēršot reģionālajai un teritoriālajai dimensijai. Tām būtu jānodrošina, lai pret visiem neatkarīgi no dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas būtu vienāda attieksme attiecībā uz nodarbinātību, sociālo aizsardzību, veselību un ilgtermiņa aprūpi, izglītību un piekļuvi precēm un pakalpojumiem.

Sekmējot sociālo iekļaušanu un augšupējo sociālo mobilitāti, stimulējot dalību darba tirgū un novēršot nevienlīdzību, tai skaitā ar nodokļu un pabalstu sistēmas palīdzību, dalībvalstīm būtu jāmodernizē sociālās aizsardzības sistēmas, lai nodrošinātu adekvātu, iedarbīgu, efektīvu un ilgtspējīgu sociālo aizsardzību visos mūža posmos. Vispārīgu pieeju papildināšana ar selektīvām pieejām uzlabos sociālās aizsardzības sistēmu efektivitāti. Sociālās aizsardzības sistēmu modernizācijas rezultātā vajadzētu uzlaboties to pieejamībai, kvalitātei, adekvātumam un ilgtspējai.

Dalībvalstīm būtu jāizstrādā un jāintegrē trīs aktīvas iekļaušanas virzieni: pienācīgs ienākumu atbalsts, iekļaujoši darba tirgi un piekļuve kvalitatīviem atbalsta pakalpojumiem, kuri atbilst individuālām vajadzībām. Sociālajām aizsardzības sistēmām būtu jānodrošina adekvāti minimālo ienākumu pabalsti ikvienam, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, un, rosinot cilvēkus aktīvi piedalīties darba tirgū un sabiedrības dzīvē, jāveicina sociālā iekļaušana, tai skaitā izmantojot mērķorientētus sociālos pakalpojumus.

Cenu ziņā pieņemamu, piekļūstamu un kvalitatīvu pakalpojumu – piemēram, pirmsskolas izglītība un aprūpe, ārpusskolas aprūpe, izglītība, apmācība, mājokļi, veselība un ilgtermiņa aprūpe, – pieejamība ir obligāts nosacījums vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanai. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš nabadzības un sociālās atstumtības, arī nodarbinātu personu un bērnu nabadzības apkarošanai. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka ikvienam, arī bērniem, ir piekļuve būtiskajiem pakalpojumiem. Tiem, kam tas ir vajadzīgs vai kas ir neaizsargātā stāvoklī, dalībvalstīm būtu jānodrošina piekļuve adekvātai palīdzībai mājokļu vai sociālo mājokļu jomā. Saistībā ar šiem pakalpojumiem būtu jāņem vērā personu ar invaliditāti īpašās vajadzības, arī piekļūstamība. Bezpajumtniecības jautājums būtu jārisina atsevišķi.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina savlaicīga piekļuve kvalitatīvai profilaktiskai un ārstnieciskai veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei par pieņemamu cenu, vienlaikus ilgtermiņā nodrošinot to ilgtspēju.

Saistībā ar dzīves ilguma palielināšanos un demogrāfiskajām izmaiņām dalībvalstīm būtu jānodrošina pensiju sistēmu adekvātums un ilgtspēja darba ņēmējiem un pašnodarbinātajām personām, sniedzot sievietēm un vīriešiem vienlīdzīgas iespējas iegūt pensiju tiesības, tai skaitā izmantojot papildu shēmas, lai garantētu pienācīgus ienākumus. Pensiju reformas būtu jāatbalsta ar pasākumiem, kas pagarina darba mūža ilgumu, piemēram, paaugstinot faktisko pensionēšanās vecumu, un tās būtu jāīsteno aktīvu vecumdienu stratēģiju satvarā. Dalībvalstīm vajadzētu izveidot konstruktīvu dialogu ar sociālajiem partneriem un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām un būtu pakāpeniski jāievieš reformas.